REGIONAAL- JA
PÕLLUMAJANDUSMINISTEERIUM

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

Teie 05.10.2026 nr 13-1/3427-1

Meie (kuupäev digiallkirjas) nr 13-1/2475-1

Ettepanekud üleriigilise planeeringu „Eesti 2050“ põhilahenduse kohta

Austatud härra Ivan Sergejev

Esitame Regionaal- ja põllumajandusministeeriumi ettepanekud ja tähelepanekud üleriigilise planeeringu "Eesti 2050" põhilahenduse kohta, millega palume arvestada põhilahenduse seletuskirja viimistlemisel ja elluviimiskava edasisel elluviimisel.

Planeeringu seletuskiri

1. Palume täpsustada, kuidas mõjutab eelnõu edaspidi Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse kohast haldusjaotust (maakondlik jaotus) ja KOKSis sätestatud maakonna arengustrateegiaid? KOKS § 37^3 lõike 6 kohaselt peab maakonna arengustrateegia arvestama maakonnaplaneeringut. Kui maakonnaplaneeringutest ÜRPi tulemusena loobutakse, siis lisaks PlanSi muutmisele peaks ka KOKSi sõnastust muutma. Palume sellega arvestada.

2. Oleme varem avaldanud soovi, et uuest üleriigilisest planeeringust kujuneks oluline alusdokument, mis annaks muuhulgas sisendi ning kesksed põhimõtted ja suunad ka riigi regionaalse arengu suunamiseks. Sarnase ettepaneku on üleriigilise planeeringu ettevalmistamisele teinud ka planeeringu mõjuhindamise ekspertgrupp oma soovitustes (elluviimiskva ptk. 4 „Elluviimisega kaasnevad mõjud“), mille juures on esmalt vastusena märgitud, et üksikasjalikum regionaalpoliitiliste suuniste andmine ei kuulu üleriigilise planeeringu ülesannete hulka, samas lisades, et soovitust arvestatakse koostamisel olevas planeeringu elluviimiskavas. Siinkohal peame omalt poolt väga oluliseks pöörata planeeringu elluviimiskava etapis erilist tähelepanu valdkonna arengukavade ja programmide kaudu täpsemate tegevuste kavandamisele, mis aitavad viia läbimõeldumalt ellu üleriigilise planeeringu ja riigi regionaalse arengu ühiseid eesmärke (seejuures eriti põhilahenduse seletuskirja eesmärkidest 3, 5 ja 7 ning vastavatest suunistest lähtuvalt). Oleme valmis selles ülesandes ka omaltpoolt aktiivselt osalema.

3. Toetame planeeringu mõjuhindamise ekspertgrupi soovitust "rõhutada planeeringu seletuskirjas/elluviimise kavas, et edasine tasakaalustatud, pealinnastumise pidurdamisele keskenduv ruumiline areng peab keskenduma teguritele, mis asustust kõige enam mõjutab, ehk eelkõige regionaalne majandusareng ja töökohad ning liikuvusvõimalused, väiksemal määral ka elukohad". Siinkohal peame väga vajalikuks kavandada üleriigilise planeeringu elluviimiskava etapis teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse valdkonna arengukava ja programmide kaudu täpsemad tegevused üleriigilise planeeringu 5. aluspõhimõtte (ettevõtluse areng läbimõeldud asukohtades) elluviimiseks majanduse ja ettevõtluskeskkonna regionaalsel arendamisel. Kujundades sellega ettevõtlus-, innovatsiooni

Suur-Ameerika 1 / 15056 Tallinn / 625 6101/ info@agri.ee / www.agri.ee
Registrikood 70000734

ja TA poliitika meetmete tugevam mõju regionaalsete ja piirkondlike keskuste arengule toimepiirkondade majanduse arengu vedurina ning ühtlasemale ruumilisele arengule laiemalt.

4. Planeeringu põhilaheduse seletuskirja põhimõtte 3.5. juures näeme samuti selge puudusena, et planeeringu põhilahenduse eesmärgi "Mitmekesine ettevõtlus ruumiliselt läbimõeldud asukohtades" all ei ole esitatud põhimõtteid ja suuniseid ettevõtluse arendamise tegevuste ruumiliseks suunamiseks tulenevalt ÜRPi asustuse rollijaotusest ja tugevatel keskustel põhineva asustuse arengumudeli tugevdamise eesmärgist. Samas on punkti 3.5.1 suuniste all muid ruumiotsuseid suunavaid põhimõtteid, nt "ettevõtluse kompetentsikeskustena ja töökohtade pakkujatena toimivate haridusasutuste paiknemine Eesti väikelinnades ja suuremates maalistes keskustes". Leiame, et ettevõtlusarengut toetavate tegevuste ruumilisi valikuid toetava lähtekohana oleks vajalik vähemasti kõrgema lisandväärtusega ettevõtluse ja innovatsiooni ökosüsteemi (ettevõtlusinkubaatorid, T&A keskused, ülikoolid ja regionaalsed kolledžid) ning piirkondliku tähtsusega ettevõtlus- ja tööstusalade arendamise prioriseerimine regionaalsetes ja osades piirkondlikes keskustes, kus on selleks vajalikud eeldused.

5. Tagada liikuvuse ruumilisel korraldamisel juurdepääs pealinnale ja regionaalsetele linnadele vähemalt ühe tunniga on üleriigilises planeeringus väga vajalik ja hästi sihistatud põhimõte. Samas vajaks selle põhimõtte mitmeti mõistetavuse vältimiseks täpsustamist, et eesmärk on tagada võimalikult suures osas Eestist mugav ligipääsetavus vähemalt ühe tunniga pealinnale ning lähimale regionaalsele ja piirkondlikule linnale, sh ühistranspordiga. Selline sihiseade oleks sõnastuse poolest täpsem ning vastasel korral võib jääda ka mulje, nagu kõik regionaalsed (ja piirkondlikud) linnad peaksid olema oma tagamaalt ühe tunniga kättesaadavad. Samuti oleks täiendatud sõnastus natuke paindlikum, arvestades, et olulise osa Eesti territooriumi jaoks jääb tunni ajaga pealinna jõudmine ka parima tahtmise juures ikkagi kättesaamatuks.

6. Lk. 14 skeemil 5 ("Üldised suunised maapiirkondade ruumiliseks arenguks") on nähtud maapiirkondade maakasutuse suunamisel põhimõttena ette "arendamisel uute tiheasumite tekkimise vältimist". Siinkohal tekib küsimus, kas siin on mõeldud pigem uue "liighajali paikneva asustuse vältimist", sest uute kompaktsete asulate kujunemine maapiirkondades ei näi uue üleriigilise planeeringu ruumilise arengu põhimõtetega kuidagi vastuolus olevat. Kui just ei ole mõeldud, et kahaneva rahvastiku tingimustes on juba praegu olemasolevat asustust maapiirkondades piisavalt, millest väljapoole uut asustust, sh kompaktset, kujuneda ei tohiks. Võimalusel võiks skeemil veel märkida täpsustavalt "kompaktsete kohaliku tähtsusega väikekeskuste arendamist" ning "häid ühendusi piirkondlike keskustega maapiirkondade elujõulisuse kindlustamiseks" .

7. Hakkab silma, et mõnel pool tekstis on jäänud sisse mõiste "operatiivteenused", kuigi hilisem otsus on olnud kasutada läbivalt mõistet "hädaabiteenused" (nagu ka skeemil 3). Need mõisted võiks planeeringu põhilahenduse seletuskirjas võimalusel veel läbivalt ühtlustada.

8. Soovitame täiendada ptk. 3. „Ruumilise arengu põhimõtted ja suunised“ osa sissejuhatuses toodud sõnastust järgnevalt: "sõnastus rõhutab põhimõtte olulisust ja soovitavat arengusuunda, millega on vaja arvestada ruumilist arengut puudutavate otsuste kujundamisel, kuid ei tähenda iseenesest keeldu, välja arvatud juhul, kui see tuleneb õigusaktist või kehtivast planeeringust". Nõustume, et Üleriigiline planeering ei peaks seadma vastavaid ruumilise arengu põhimõtteid ja suuniseid rangelt kohustusliku ega välistatavana, kuid toetame nendele siiski planeeringu põhilahenduse sõnastustes suurema jõu andmist, et nendest lähtumine ei jääks täiel määral vabatahtlikuks.

9. Lk. 26. sõnastus "Oluline on digi- ja rohepöörde ja kvaliteetse sideühenduse toetamine elujõulise põllumajandus-, metsandus- ja toidusektori heaks ning kaugtöövõimaluste tagamiseks". Siin oleks hajaastustusega maapiirkondade arenguvajadusi arvestades oluline märkida digipöörde ja kvaliteetsete sideühenduste tähtsust ka teenuste kättesaadavuse ja toimepidevuse tagamise vaatest hajaasustuse tingimustes.

10. Skeemil 9, "asustuse rollijaotus" võiks veel üle vaadata ja kaaluda mõnede mõistete muutmist ja asulatüüpide rollide selgemat esiletoomist. Osade asulatüübi funktsioonide osas, mis on tabelis toodud asulatüüpide lõikes välja ühetaolistena, tuua välja rohkem asulatüübiti eripäraseid rõhuasetusi. Näiteks "hädaabiteenuste" osas võiks pealinna ja regionaalsete keskuste puhul kaaluda mitmekülgsete ja kvaliteetsete hädaabiteenuste esiletoomist, mida vajadusel osutatakse ka teistele kaugematele piirkondadele, kus vastava hädaabiteenuse võimekus puudub. Väikelinnade ja hajaasustusega maapiirkondade puhul aga hädaabiteenuseid, mille osutamisel on suurem roll vabatahtlikel ja kogukondadel. Raskesti mõistetavaks jääb ka "rahvusvahelised toimevõrgustikud" mõiste tähendus. "Kvaliteetne avalik ruum" puhul, mis on praegu samuti ühetaoliselt kõigi asulatüüpide juures nimetatud, juures võiks kasutada ka joonealust märget, nt "arvestades vastava asulatüübi eripära". Väikekeskuste rollina esile toodud "inimmõõtmeline elukeskkond" (sh lk. 33) jääb mõistena samuti kohmakaks ja tähenduselt raskesti arusaadavaks, mille võiks mõistete peatükis eraldi lahti seletada.

11. Sama joonise (skeem 9.) juures hakkab lisaks silma, et asustuse rollijaotuses ei ole praegu regionaalsete linnade puhul märgitud ettevõtlus ja innovatsioonikeskuste olemasolu erinevalt piirkondlikest linnadest. Samas peaksid ettevõtlus ja innovatsioonikeskused regionaalse majandusarengu võimestamisel kandma seal veelgi suuremat rolli kui piirkondlikes keskustes.

12. Põhimõtte 3.5 "Mitmekesine ettevõtlus ruumiliselt läbimõeldud asukohtades" suunisel 1.9 "Soodustatakse innovatsiooni ja uute tehnoloogiate rakendamist" puudub hetkel igasugune ruumiline väljund. Selleks, et toetada ka tugevate regionaalsete ja piirkondlike keskustega tasakaalustatud ruumilise arengu eesmärki, võiks selle suunise puhul lisaks rõhutada, et innovatsiooni ja uute tehnoloogiate arendamist soodustatakse eelkõige piirkondades, kus on selleks olemas vajalik sisemine potentsiaal - ehk eelkõige pealinnaregioonis ning regionaalsetes ja osades piirkondlikes keskustes.

13. Suunise 3.7.1.5 "Pealinna ja regionaalsete linnade vahel tagatakse kiired ja kvaliteetsed ühendused, mis toetavad keskuste koostööd, Eesti mitme-keskuselise asustussüsteemi toimimist ja rahvusvahelist konkurentsivõimet" sõnastust võiks täiendada ka piirkondlike ja regionaalsete keskuste vaheliste heade ühenduste tagamisega, mis on samavõrd oluline hästi sidustatud tervikliku keskuste võrgu ja piirkondade arendamiseks.

14. Suunis 3.7.1.8 "Rahvusvahelisi ühendusi teenindavad olulisemad transpordisõlmed paiknevad eelkõige pealinnas. Ülemiste on Eesti peamine multimodaalne värav, kus on ühendatud lennujaam, rahvusvaheline raudteeliiklus ja ligipääs sadamale. Rahvusvaheliste ühenduste toimimist toetavad ka regionaalsed linnad ning mereäärsed keskused, nagu Paldiski ja Sillamäe." Selle suunise all võiks kaaluda ka Pärnu ja Tartu väljatoomist rahvusvahelisi ühendusi toetavate keskustena, arvestades Tartu rahvusvahelisi lennuühendusi ja Pärnut tulevase Rail Balticu Eesti lõunapoolse rahvusvahelise väravana.

15. Suunis 3.7.2.5 "Pealinnas ja regionaalsetes linnades seostatakse reisiraudtee linnade ja linnapiirkondade ühistranspordivõrguga, luues vajadusel täiendavaid linnasiseseid peatuseid sihtkohtade juurde". Siin tekib küsimus, kas sama suunis ei peaks käima ka muude raudteeühendusega (reisirongid) piirkondlike keskuste kohta, mille raudteepeatused võiksid samuti olla hästi sidustatud muu ühistranspordi võrgu ja peatustega.

Lisa 1 Suunised asulatüüpide lõikes

16. Teeme ettepaneku kirjeldada üleriigilise planeeringu „Eesti 2050“ lisas 1 toodud asustuse tüüpide seost Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduses sätestatud asustusüksustega (linnad, külad, alevikud ja alevid) või tuua välja planeeringust tulenev vajadus muuta Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduses sätestatud haldusüksuste jagunemist asustusüksusteks.

Lisa 2 Elluviimiskava

17. Soovime eriliselt rõhutada üleriigilise planeeringu elluviimiskava ja selle edasiste rakendusmehhanismide väljatöötamise olulisust selleks, et siduda riigi ruumilise ja regionaalse arengu eesmärgid, põhimõtted ja suunised valdkonnapoliitikate meetmete ja tegevuste kujundamisega läbi valdkonna arengukavade ja programmide. See tagaks ühtlasi riigi ruumilise ja regionaalse arengu eesmärkide ja vajaduste selgema arvestamise riigieelarve strateegia koostamise protsessis ning aitaks tervikuna saavutada paremini riigi regionaalse ja ruumilise arengu eesmärke.

18. Elluviimiskava edasise täiendamise käigus vajab veel täpsemat lahtikirjutust, kuidas hakkab toimuma üleriigilise planeeringu elluviimise juhtimine valdkonnapoliitikate üleselt. Seejuures tuleks täpsustada, millised on selles erinevate osapoolte rollid ja vastutus, mil moel seotakse planeering riigi strateegilise planeerimise ja investeeringute kavandamisega, kuidas sellega arvestatakse piirkondlike strateegiadokumentide koostamisel ning milline on planeeringu elluviimise seire edasine korraldus.

19. Planeeringu elluviimiskava kaudu võiks anda edaspidi toetavad suunised ka selle kohta, kuidas funktsionaalsete toimepiirkondade põhist lähenemist strateegilises planeerimises ning poliitikameetmete kavandamisel ja elluviimisel tõhusamalt rakendada. Näiteks elluviimise kava osana ette nähtud "Asustuse ja liikuvuse integreeritud planeerimiseks ja maahõivehierarhia rakendamiseks kavandatavate ruumiliste terviklahenduste koostamise" tegevuse raames täpsemate riigi tasandi planeeringutega lahendatavate ülesannete all.

20. Soovitame täpsustada ptk. 4. sõnastust järgnevalt: "Üleriigilise planeeringu põhimõtete rakendamisel riigi strateegilises planeerimises on oluline arvestada, et riigi arengueesmärke ja finantsjuhtimist kavandatakse riigieelarve seaduse § 19 tähenduses tulemusvaldkondade valdkonna arengukavade ja programmide kaudu".

21. Ptk. 5 "Üleriigilise planeeringu soovitud seiremõõdikud" pealkirja võiks sõnastada laiemalt "Üleriigilise planeeringu elluviimise seire korraldus. Samuti vajaks seireraamistiku edasisel väljatöötamisel veel täpsustamist mõõdikute metoodika, eriti nende piirkondlik/ruumiline tasand, mille lõikes vastavaid mõõdikuid planeeringu põhimõtete elluviimise/saavutatuse hindamiseks jälgima hakatakse.

22. Soovitame sarnaselt hindamise ekspertgrupi varasemale soovitusele kaaluda tugevate keskuste asustusmudeli kontseptsiooni kohaselt tugevate keskuste pendelrände seiramist planeeringu seireraamistikus eraldiseisva mõõdikuna. Tugevate keskuste Eesti ja hästi sidustatud toimepiirkondade areng on planeeringu keskseks eesmärgiks ning pendelrände intensiivsus regionaalsete ja piirkondlike keskuste ja nende tagamaa vahel võimaldaks väga hästi mõõta edasisi arenguid eesmärgi selle suunas liikumisel ning hinnata keskuste edasist toimet oma laiema toimepiirkonna arenguvedurina. See ei eelda planeeringu seletuskirja ega elluviimise kava täiendamist, kuid soovitame konkreetset mõõdikut seireraamistiku edasisel kavandamisel siiski aluseks võtta.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Sigrid Soomlais
Regionaalarengu asekantsler

Mikk Lõhmus
58851449 mikk.lohmus@agri.ee
Eedi Sepp
6113101 eedi.sepp@agri.ee